

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ



ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ



ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΕΝΑΤΟΝ
1934

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ *

Ἰπὸ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΟΥ

Τὰ «Ἡπειρωτικά Χρονικά» ἐν τοῖς τόμοις Ζ' καὶ Η'. τῶν ἐτῶν 1932-33 ἐδημοσίευσαν πολυτίμους συλλογὰς καὶ μελέτας ἐπὶ τῶν τοπωνυμικῶν πολλῶν Ἡπειρωτικῶν Κοινοτήτων, τῶν ἔλλογ. κ. κ. Χρ. Σούλη, Γυμνασιάρχου ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ καὶ ἀκαμάτου ἐρευνητοῦ παντὸς ἀφορῶντος τὴν ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου, Κωνστ. Στεργιοπούλου, καθηγητοῦ ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ, καὶ Ἀθ. Παπαχαρίση, Καθηγητοῦ τοῦ ἐν Πωγωνιανῇ Γυμνασίου. Καὶ οἱ τρεῖς, παρ' ὄλην τὴν φιλότιμον προσπάθειαν, εὐρέθησαν ἐν ἀπολύτῳ ἀδυναμίᾳ νὰ ἐρμηνεύσουν τὰς διαφόρους γενικὰς τοπωνυμίας καὶ ὁμοφώνως ἀποφαίνονται ὅτι ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία ἀπαιτεῖ εἰδικοὺς γνώστας τῶν βαλκανικῶν γλωσσῶν.

Πόρρω ἀπέχω τοῦ νὰ εἶμαι βαλκανολόγος, ἀλλ' ἡ ζωηρά μου ἐπιθυμία νὰ προσφέρω ἔστω καὶ ἓνα πετραδάκι εἰς τὸ λαμπρὸν οἰκοδόμημα τῶν «Ἡπ. Χρονικῶν», ἓνα ἀπὸ τὰ πάμπολλα, ὅσα ἀνήγειρεν ἡ εὐρεῖα διάνοια καὶ ἡ θερμουργὸς καὶ πολυσχιδῆς δραΐσις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κου Σπυρίδωνος, τὸν ὁποῖον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζω ἀπὸ ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος, μὲ ὤθησεν εἰς τὴν ἐνταῦθα πλουσίαν Μαρκιανὴν Βιβλιοθήκην, ὅπου ἀνεῦρον λεξικά παλαιὰ καὶ γραμματικὰς καὶ ἄλλα γλωσσολογικὰ συγγράμματα, ὡς καὶ νέα τοιαῦτα, ἀπασῶν τῶν Βαλκανικῶν γλωσσῶν. Ὁμολογῶ ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εὐρέθην πρὸ

*) Ἡ διεύθυνσις τῶν «Ἡπειρ. Χρονικῶν», μολονότι γνωρίζει πόσον ἀσταθὲς καὶ ὀλισθηρὸν εἶναι τὸ ἔδαφος τῶν τοπωνυμικῶν ἐτυμολογιῶν καὶ πόσον ἐσφάλησαν καὶ σφάλονται ἐν αὐτῷ καὶ εἰδικοὶ ἀκόμη ἐπιστήμονες, δημοσιεύει εὐχαρίστως τὴν ἀξιόλογον ταύτην μελέτην καλοῦ τῶν «Ἡπειρ. Χρονικῶν» φίλου ὡς φιλότιμον καὶ ἐπιμελῆ συμβολὴν εἰς τὴν ἐρευναν τῶν ἡπειρ. τοπωνυμίων, ἐλπίζει δ' ὅτι αὕτη θέλει δώσει ἀφορμὴν καὶ εἰς τοὺς εἰδικοὺς νὰ ἐκφράσουν τὴν περὶ αὐτῆς ἔγκυρον γνώμην των.

ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν. Τὰ περισσότερα τοπωνύμια καὶ ἰδίᾳ τὰ πολυσύμφωνα σλαυϊκῆς προελεύσεως, ἔχουν τόσον παραμορφωθῆ ἀπὸ τὴν φωνητικὴν τοῦ Ἑπειρωτικοῦ λαοῦ, ὥστε νὰ καταντοῦν ἀγνώριστα. Καὶ ἰδοὺ ἐν πρόχειρον παράδειγμα. Τὴν σερβικὴν λέξιν *dvor* = αὐλή τοῦ σπιτιοῦ, ἢ φωνητικὴ τοῦ λαοῦ μας (ἀντικαταστήσασα τὸ τραχὺ *d* μὲ τὸ φωνῆεν *o* καὶ προσθέσασα τὴν συνήθη ἑλλ. κατάληξιν «ος») τὴν προφέρει «ὄβορός» ἢ «οὐβορός». Καὶ μοῦ ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην καὶ ἄλλο προσφατώτερον παράδειγμα παραμορφώσεως ξενικοῦ ὀνόματος: Εἰς τὴν Ζίτσαν ὑφίσταται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰταλοῦ Ἰατροῦ Guiducci καὶ ὁ λαὸς τὸν ὀνομάζει «Βοϊδίτσην». Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἤμπορῶ νὰ εἶπω ὅτι διὰ τὰ περισσότερα τοπωνύμια ἐγένετο εἰδικὴ μελέτη καὶ οὕτω διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν 300 περίπου ξενικῶν τοπωνυμικῶν ἐδέησε νὰ καταρτίσω ἐν μικρὸν λεξιλόγιον ἐκ 3000 περίπου λέξεων, περιλαμβάνον ἀπάσας τὰς συνωνύμους, ὁμοήχους, παρεμφερεῖς, εἰς τὰς διαφόρους βαλκανικὰς γλώσσας. Καὶ ἤδη μετὰ πολύμηνον ἐργασίαν εὐρίσκομαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ παρουσιάσω ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» τὴν παροῦσαν μελέτην, τὴν ὁποίαν, μὴ θεωρῶν καθόλου τελείαν καὶ ἀναμάρτητον, ὀνομάζω «Συμβολὴν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν Ἑπειρωτ. τοπωνυμιῶν» καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι τὰ ἐν αὐτῇ ἐρμηνευόμενα τοπωνυμικὰ θὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις διὰ τὴν ἐρμηνείαν καὶ μεταγενεστέρων συλλογῶν τοπωνυμιῶν Ἑπειρωτικῶν Κοινοτήτων, διότι, ὡς παρετήρησα, ἐν πολλαῖς ἐπαναλαμβάνονται σχεδὸν τὰ ἴδια τοπωνύμια. Ἐν τέλει ἔξαιτοῦμαι τὴν ἐπιεικῆ κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν μου.

Τοπωνυμικὸν Χουλιαράδων

(Ἑπ. Χρ. Ζ' 1932 Σλ. 217-245 ὑπὸ Χ ρ. Σ ο ὑ λ η)

Ἄμπροβίτσα Ἐκ τῆς Σλ.* *abroviste* ἐκ τοῦ *abron* = ἀκτὴ, κουφοξυλιά. Ἡ κατάληξις *iste* σημαίνει τὸν τόπον ὅπου φύονται τὰ δένδρα αὐτά.

Ἄωνέλος ἢ **Ἄννέλος** Ἐχει σχέσιν μὲ τὴν Ρουμ. *puiele* = ἡ βέργα, τὸ ῥαβδί ἢ μὲ τὴν ἐπίσης Ρουμ. *annual* = ἐτήσιος.

*) Αἱ προελεύσεις ἐκάστης ξενικῆς λέξεως σημειοῦνται εἴτε ἐν παρενθέσει, εἴτε χωρὶς, ὡς ἑξῆς ἐν συντομίᾳ: Σλαυϊκὴ = Σλ., Βουλγαρικὴ (Βουλγ.), Ρουμανικὴ = Ρουμ. Μολδαβικὴ = Μολδ., Τουρκικὴ = Τουρκ., Ἀλβανικὴ = (Ἀλβ.), Ἰταλικὴ = Ἰταλ. ἢ Ἰτ., Ἰλλυρικὴ = Ἰλλ., Δακικὴ = Δακ., Τρανσυλβανικὴ = Τρανσ., Λατινικὴ (Λατ.), Γαλλικὴ = Γαλλ. Εἰς τὰς Σλ. τὸ ὑπόστιγμα ἢ ἐπίστιγμα εἰς τὸ *s*, εἰς τὸ *c*, εἰς τὸ *z* (*s* *š* *ç* *č*) δίδει τὴν παχεῖαν προφορὰν: *σιά*, *ζιά*, *σιῖ* (Γαλλ. *chi*) καὶ *tseha*. Εἰς τὴν Ρουμ. τὸ ὑπόστιγμα τοῦ *t* = *tsa* ἢ *tza*, καὶ τὸ ὑπόστιγμα ἢ ἐπίστιγμα εἰς τὸ *s* δίδει τὴν παχεῖαν προφορὰν ὡς εἰς τὴν Σλ.

- Βέτσες** ἢ ἐκ τῆς Ἑλλ. Vjeste=ἔδαφος πρὸς φθινοπωρινὴν καλλιέργειαν ἢ μὲ τὴν Ρουμ. vețted=ἀπεξηραμένος, μαραμένος.
- Βιρὸς** εἶναι ἢ παλαιὰ (Σλ.) λέξις Vir, vira=πηγή, ἐκροή, δίνη, ἀνάθρα καὶ Virast=μέρος γεμάτο ἀπὸ ἀνάθρες.
- Βλασάνη** ἔχει σχέσιν μὲ τὴν (Σλ.) vlazan=ὕγρος.
- Βορτάπες** εἶνε ἀρχαῖαι (παν.) λέξεις Virtop, vartop=φάραγξ, χαράδρα, ἀντρίον, καταφύγιον. Vartpa (παλαιο-Σλαβική) καὶ σημαίνει σπήλαιον καὶ Virtoara=ἀπορρώξ. Ὑπάρχει καὶ ἕτερα συνώνυμος (Σλ.) vrt, vrtas=κῆπος.
- Βουρτέλικα.** Σχετίζεται ἢ μὲ τὴν Vulturica (Ρουμ.)=μυσοσωτὶς, χόρτον τοῦ βουνοῦ (λατ.) Hieracium pilosella, ἢ μὲ τὰ vrteljak (Σλ.)=κηπάριον καὶ Vrtaljka (Σλ.)=βέμβυξ (ἔντομον).
- Γκέρκου** Χείμαρρος. Ἀντίστοιχοι λέξεις εἶνε: goriga (Σλ.)=τόπος ὅπου φύονται πολλὰ μανιτάρια (μήκυτες), goriga Σλ.)=μαρίδα (ἰχθύς) c'origa (Σλ. πρόφ. Κιέρικα)=παιδάκι καὶ ἢ (Ρουμ) ghirca=σίτος χειμερινὸς καὶ ai gher (Ἑλλ.)=μυωζὸς καὶ gheriz (Ἑλλ.)=ὄχετος ὑπόγειος.
- Γκιρλάπα** εἶναι σύνθετος (Ρουμ.) λέξις, Girla=ρύαξ, χείμαρρος καὶ ara=νερό.
- Γκιρλίκος** εἶναι ἢ (Μολδ.) λέξις garliciu ἢ girliciu=δίωδος, πέραςμα διὰ τὰ πρόβατα τὰ ὅποια πρόκειται νὰ ἀρμέξουν.
- Γκιρλίτσες** εἶναι ἢ girлита (Ρουμ. πρόφ. Γκιρλίτσα)=μικρὸς χείμαρρος.
- Γκορμπελόι** εἶναι ἢ λέξις Corbul (Ρουμ.) γενικὴ corbului=ὁ κόραξ, τοῦ κόρακος.
- Γκόρτσο** Ἡ λέξις Γκορτσιᾶ=ἀγριοαχλαδιὰ εἶναι ἢ Ἑλλ. gorigică-a.
- Γκρέμπρο** εἰς τὴν Ρουμ. ἢ λέξις grebba = κατασκάπτω. εἰς τὴν Σλ. ἀντίστοιχοι λέξεις εἶνε: greban=βραχώδης, greban, bna=ἐντάφιος, ἐπιτάφιος καὶ grobar=νεκροθάπτης.
- Γκριμποῦνι** εἶναι αἱ λέξεις greben, grebenit (Σλ.)=βραχώδης, ἀπορρώξ.
- Γκρινίσιο** ἔχει σχέσιν μὲ τὰς (Σλ.) λέξεις grič=πέτρα καὶ crnjača (πρόφ. κρινιάτσια)=παλητόμα.

- Γκρουῖνιος** Ἐπίστοιχος λέξις grugno (Ἰταλ.) πρόφ. Γκρούνιο= ῥύγχος.
- Γουμενέλοι** Μᾶλλον ἔχει σχέσιν μετὰ τὴν λέξιν gomellë (Ἄλβ.)=σπηλαιον.
- Γούρα** Ἡ Ρουμ. λέξις gura=στόμιον, ἄνοιγμα, χάσμα, κοιλότης καὶ ἡ Ἄλβ. gurgë-a=πηγή μετὰ ἄφθονο νερό.
- Ἑρεκα** Εἶναι ἡ Ἰταλ. λέξις erica=θάμνος ἢ ἐρείκη. Ἀντίστοιχοι εἰς τὴν Ρουμ. εἶναι ἡ Hericica.
- Ζγκὸς** Εἶναι ἡ Σλ. zgon=ὑψωμα χώματος χωρίζον τοὺς ἀγροὺς.
- Ζιγρίντα** Σχετίζεται ἢ μετὰ τὸ Siglina (Σλ.)=βοτάνη ἢ Ἰσατις ἢ μετὰ τὸ Ρουμ. zirna=φυτὸν ὃ στρύχνος.
- Κοδέλλα** Εἶναι ἡ Ρουμ. λέξις codeala=στροφή, καμπή, ἐλιγμός.
- Κονπάτανα** Εἰς τὴν Ρουμ. conpact καὶ Λατ. conpactus=πυκνὸς συμπαγής.
- Κούλιατζούρλα** Εἶναι σύνθετος λέξις. Cula (Ρ.)=πύργος καὶ turla (Ρ.)=ἐπίσης πύργος, κωδονοστάσιον. Ἡ λέξις cula εἶναι ἐπίσης Σλ. καὶ Ἄλβ. Kûla=οἰκία ὀχυρωμένη. Εἰς τὴν Ρουμ. ὑπάρχει καὶ ἄλλη λέξις tirla ἢ tarla=περιοχὴ εἰς ἣν φυλάττουν τὰ πρόβατα (μανδρὶ) καὶ ἄλλη tarla=ἀγρὸς καλλιεργημένος. Καὶ sûrla (Ρουμ.)=ῥύγχος καὶ zurla (Σλ.) μωρός, εὐήθης (ἦτοι ὁ πύργος τοῦ τρελλοῦ.
- Κουκουρέντζος** Εἶναι ἡ Σλ. kukurus=ἀραβόσιτος καὶ kukuruzina=ἀστάχι ξεσπυρισμένο (κυννῶς τοιόκαλο).
- Κουρτοπλιάντζο** Ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἢ ἀπὸ τὰς Ρουμ. Curte=οἰκία, παλάτι καὶ plangë=κλαίω, ἢ ἀπὸ τὰς Ἄλβ. Kurthë=δόκανος, παγίς καὶ plaznha=ἀνάμιξις πολλῶν πραγμάτων ἐπὶ τὸ αὐτό.
- Κούλιατστάγια** Σύνθετος καὶ αὐτὴ ἡ λέξις. Ἀπὸ τὴν Βαλκανικὴν Kula=πύργος καὶ stajë (Ἄλβ.)=συμμορία, κόμμα, στάσις, ἢ ἀπὸ τὴν Βαλκ. Kula καὶ τὴν Ρουμ. stagiū=προσωρινὴ διαμονή, ἢ ἀπὸ τὰς Koljan (Σλ. κύριον ὄνομα) καὶ stalla=σταῦλος, ἀχοῦρι.
- Κουκούτες** Σχετίζεται ἢ μετὰ τὴν cucuta (Ρουμ.)=κώνιον ἢ μετὰ τὴν Kokotic (Σλ.)=φυτὸν κυανόχρουν, λευκὸν ἢ ροδόχρουν, ἢ Kokotac (Σλ.)=μελίλωτον (χόρτον).
- Κωλοσβάρες** Ἡ λέξις svarna (Μολδ.)=βωλοκόπος.

- Λάρνες** Σχετίζεται ἢ μὲ τὴν *larez* (Ἄλβ.)=ἀγράμπελος, ἢ τὴν *lajno* (Σλ.)=κόπρος βοῶν.
- Λεσιὰ** Εἶναι ἢ *lisce* (Σλ.)=ψάθα ἀπὸ κλάδους.
- Λουγγὰς** Ἐπίστοιχος λέξις εἰς τὴν Ἄλβ. εἶναι ἢ *logga*=δρυμός, ἀκανθών.
- Μαγγάνη** Εἰς τὴν Ρουμ. εὕρηται ἀντίστοιχοι λέξεις: *magan*=ἐθελουσίως, ἐκουσίως, *mangaia*=θωπεύω, παρηγορῶ καὶ *Magar* (Ρουμ.) *magare* (Σλ.)=ὄνος.
- Μαγγιδόνι** Σχετίζεται μὲ τὴν Σλ. *maginja*=κούμαρον.
- Μουτσάρα** Εἶναι Σλ. *μοσα* (πρόφ. μοτσιὰ)=τόπος ἐλώδης καὶ *μοσαγ*=ὕγρασία λόγω βροχῆς.
- Μουσίλες** Εἶναι ἢ λ. *μοσιλα* (Σλ.)=τόπος ὑγρός.
- Μπαταβάλω** Ἴσως ἡ λέξις νὰ προῆλθεν ἀπὸ τὴν *Badava* (Ρουμ.)=δωρεάν, ἀσυδότης. Τὸν φλύαρον εἰς τὰ Γραμμενοχώρια ὀνομάζουν «σούτουτος», κατ' ἐμὲ ἐκ τοῦ «ἀσύδοτος», ὃ λέγων δηλ. «χίλια λόγια στὸν παρᾶ». Ἐκτὸς ἂν ἡ λέξις «σούτοτος» ἔχει σχέσιν μὲ τὴν *suddito* (Ἴτ.)=ὑπήκοος.
- Μπέκρα** Σχετίζεται ἢ μὲ τὴν *becriu* (Ρουμ.)=μεθύστακας. *Beker* (Ρουμ.)=ἀνύπανδρος (δηλ. τὸ ἰδικόν μας μπεκιάρης), *Peکار* (Σλ.)=ψωμᾶς, φούρναρης καὶ *Bekér* (Βενετική διάλεκτος)=χασάπης.
- Μπιστουῦρα** Συναφεῖς λέξεις εἶνε: *Bistjerna* (Σλ.)=λάκκος, *Bezstjen* (Σλ.)=μέρος χωρὶς βράχους, *Bistrovid* (Σλ.)=ὄξεϊα ὄρασις (λυγγός) καὶ *Pestschera* (ἀνάγνωθι *πεστιζέρα*) τὴν ὁποίαν ἀνεῦρον εἰς ἓνα παλαιοβουλγαρικὸν λεξικὸν καὶ σημαίνει «σπήλαιον», «ἀντρον».
- Μπισονιάλα** Σχετίζεται μὲ τὴν *bejenar* (Ρουμ.)=ἐκεῖνος ποὺ ἐν ᾧρα ἐπιδρομῆς ἐγκαταλείπει τὴν κατοικίαν του καὶ φεύγει εἰς τὰ βουνά.
- Μπουρντένλα** Ἐχει κατ' ἐμὲ μᾶλλον σχέσιν μὲ τὴν *borenje* (Ἴλλ.)=μάχη, συμπλοκή. Καὶ εἶναι τοῦτο στοιχεῖον σπουδαῖον διὰ τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἡπειροῦ.
- Ντριάνεβα** Εἶναι σύνθετος λέξις ἀπὸ τὰ Σλ. *drien*=κρανιὰ καὶ *njina*=ἀγρός, κάμπος, ἦτοι «κάμπος ἀπὸ κρανιᾶς» καὶ *Drenovina*=ξύλο ἀπὸ κρανιά.
- Ὀρούδα** Ἐχει σχέσιν ἢ μὲ τὴν *oshita* (Σλ.)=πρόχωμα, προπύργιον ἢ μὲ τὰς Ρουμ. *urzica*=τσουκνίδα καὶ *ursita*=τύχη, λαχνός ἢ τὴν *uscita* (Ἴτ.)=ἔξοδος.

Πάδη	Εἶναι ἡ Σλ. Pad=ἔδαφος κατιόν, ἢ μικρὰ κατωφέρεια. Εἰς τὴν Ρουμ. ὑπάρχει ἡ λ. Padure=δάσος, ἄλσος.
Παλιοντεμέρου	Ἡ δευτέρα λ. εἶναι ἡ Τουρ. Demir=σίδηρος.
Παλιόρογγο	Ἔχουν σχέσιν ἢ μὲ τὴν Ἑλβ. rogë=τὰ μεταξὺ πεύκων
Ρόγγι	καὶ ἐλάτων διαστήματα ἀρκετὰ μεγάλα, ἢ μὲ τὴν Λατ. rognus=πυρὰ καὶ τὴν ταυτόσημον Ἰταλ.=rogo=πυρὰ (ὅπου ποτὲ ἔκαίοντο οἱ αἰρετικοί).
Πάστες	Ἡ λ. εἶναι Ρουμ.: paste ἐκ τοῦ ῥήματος pasce=βόσκω. Ἐπομένως πάστες=βοσκότοπος.
Πλόσκιννα	Εἶναι ἡ Ρουμ. Ploscoana=θημωνιά χόρτου.
Ρεβένια	Σχετίζεται ἢ μὲ τὰς Σλ. ravan, ravnina=ὄμαλή ἔκτασις, πεδίων, ἢ μὲ τὴν Ρουμ. reveni=ἐπιστρέφω. Ravan (Τουρ.)=ἐκεῖνος ποὺ τρέχει ἢ ἐκεῖνο ποῦ ῥέει.
Σιάδι	Τόσον εἰς τὴν Σλ. ὅσον καὶ τὴν Ρουμ. ἢ λ. sad=φυτεία, ἀμπελοφυτεία. Sadi καὶ Sadiți=φυτεύω.
Σαλίτι	Σχετίζεται μὲ τὴν Ἰτ. salita=ἀνήφορος.
Σάταινα	Συναφῆς Ρουμ. λ. ἢ sadina=ἔδαφος παρθένον, οὐδέποτε καλλιεργηθέν.
Σιροῦνος	Σχετίζεται μὲ τὰς Σλ. sirnjaja=εἶδος μήκυτος. Srna=αἴγαγρος καὶ Surnaja=νύμφη (ἦτοι σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ τῆς γυναικὸς ἢ κονιάδα, ὡς λέγεται εἰς ἄλλα μέρη).
Σάρα	Εἰς τὴν Σλ. γλῶσσαν sara=πολύχρωμος, παρδαλή. Εἰς τὴν Ρουμ. sara=ἀλατίζω. Εἰς τὴν Μολδ. sara=ἔσπερας, βράδυ. Εἰς τὴν Ἑλβ. shar=φλοιὸς δένδρων.
Σκούρτου	Τόσον εἰς τὴν Ἑλβ. shkurte ὅσον καὶ εἰς τὴν Ρουμ. scurt=βραχύσωμος, κοντός.
Σκρίκες	Σχετίζεται μὲ τὰς Σλ. škrga=πέρδικκα καὶ Stricka=ἔεκομμα, ῥήγμα.
Σουδες	Εἶναι ἡ Σλ. suda=δοχεῖον, ἀποδοχεῖον.
Σπιάρα	Εἶναι ἡ Ἰταλ. spiare=ἐποπτεύω, κατασκοπεύω, ἀνερευνῶ.
Στάλος	Εἶναι ἡ Ἰταλ. stalla=τὸ μέρος ὅπου φυλάσσονται τὰ ζῷα.
Στέρες	Εἶναι ἡ Ἑλβ. shtei=ἰγδίων, πέτρα μὲ δωγμὴν.
Στρίτσα	Ἔχει σχέσιν μὲ τὴν Σλ. striznja=κούρεμμα, κουρεμάδι. Ὑπάρχει καὶ ἡ λ. striza (Σλ.)=ταινία ἢ κομμάτι ὑφάσματος, καὶ ἡ Ρουμ. strins=στενόν, κλειστόν.
Στρούγγα	Εἶναι ἡ Μολδ. strunga=τὸ μέρος ὅπου ἀρμέγουν τὰ πρόβατα.
Τσίρη	Εἶναι ἡ Σλ. žir=καρπὸς δένδρων πρὸς τροφήν τῶν ζώων.

- Τζοῦμα** Ἡ λέξις αὕτη ὑπὸ τὴν σημασίαν «γήλοφος» δὲν ἀνευρέθη εἰς καμμίαν Βαλκανικὴν γλῶσσαν. Ἡ λέξις ciuma, Σερβ. Ρουμ. Βουλγ.=πανώλης (κοινῶς πανοῦκλα). Stei-uma (Βουλγ.)=ξηρὰ φύλλα. Zima (Βουλγ.)=ὁ χειμῶν. Zouma (Βουλγ.)=ὁ ὄφισ, ἡ πάχνη.
- Τραγάνα** Εἶναι ἡ Μολδ. tragana=σβαρνίζομαι.
- Τσιφτρέλος** Εἰς τὴν Τουρκ. ἢ λ. tchift=ζευγάρι (ἐξ οὗ καὶ «τσιφτές»). Εἰς τὴν Βουλγ. tchifté ὀνομάζουσι τὸ ἐπίγραμμα τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος τῶν ὑπαξιωματικῶν \wedge . Πρέπει ὅθεν νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἡ τοποθεσία αὕτη ἔχη τοιοῦτο σχῆμα ἢ οἱ ὑπερκείμενοι βράχοι.
- Τοῦφες** Ἡ λέξις tufa, tufë εὔρηται εἰς τὴν Ρουμ. καὶ Ἀλβ. καὶ σημαίνει «θάμνος».
- Τσουβάνια** Προῆλθεν ἀπὸ τὴν Σλ. Žrnvanj=μυλόπειρα.
- Τσόπλενα** Εἶναι ἡ Σλ. Zobnija=οἱ κόκκοι ποῦ ῥίπτουσι πλησίον τῶν παγίδων ὡς δέλεαρ. Zoblena ἐπίσης Σλ.=δαμφίζω, τρώγω μὲ τὸ ῥάμφος.
- Τσουγγάνι** Εἶναι ἡ Σλ. žokany (πρόφ. τσιοκάνι)=ἀστάχυ ξεσπυρισμένον. Καὶ ἡ Μολδ. ciocan=σφυρὶ καὶ ἀστάχυ ὁμοίως.
- Τσουτσουρέλλος** Ἐχει σχέσιν μὲ τὴν Ρουμ. ciuciulette=εἶδος μήκυτος (Γαλλ. morille).
- Τούμπα** Ἡ ἐκ τῆς Ρωσικῆς tumba=ἀκρωτήριο ἢ ἐκ τῆς Ἀλβ. tumba=ὄστον ἢ καλάμι ποῦ χρησιμεύει διὰ τὸ ξεσπύρισμα τοῦ ἀραβοσίτου.
- Φονιάλες** Σχετίζεται μὲ τὴν Ρουμ. funiele=ἡ τριχιά. Ὑπάρχει καὶ εἰς ἄλλα χωρία τοποθεσία «στὶς τριχῆς» ἢ «στὴν τριχιά». Ἄλλην συναφῆ λέξιν δὲν ἀνεῦρον εἰς τὰς ἄλλας Βαλκανικὰς.
- Φορνέλλος** Εἶναι ἡ Ἰταλ. fornello=καμίνι. Εἰς τὴν Ρουμ. ὀνομάζεται furuna. Φαίνεται ὅτι εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἔφκιαναν καμίνια διὰ κάρβουνα ἢ γιὰ ἀσβέστι.
- Χάβος** Εἶναι ἡ Ἰταλ. cano=κοίλωμα, χάσμα.

Συμβολή εις τὴν ἐρμηνείαν τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Στεργιοπούλου
δημοσιευθείσης μελέτης Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν
(«Ἑπειρ. Χρονικά» ἔτος 8ον 1933. Σελ. 99—140).

Ἄετορράχη (Κατσανοχωρίων).

- Ἀμόρια** Προῆλθεν ἀπὸ τὴν Ρουμ. amurea=ἀτρακτυλὶς (γαῖδου-
ράγκαθον).
- Βορτόπια** Ἐρχαία Δακτικὴ λέξις: Virtop ἢ Vartop=φάραγξ, χα-
ράδρα, ἀντρον.
- Μίσιαλα** Ἄπὸ τὴν Σλ. mješula=μίγμα σιτηρῶν (κοινῶς σμιγὸ)
ἢ ἀπὸ τὴν Ρουμ. miscula=σόρβουλα, ἢ misel (Ρουμ.)
=φτωχός, ζητιάνος, διακονιάτης.
- Μουτσιάνα** Συναφὴς ἢ Σλ. mucjan (πρόφ. mucian)=ἀλευρώδης
ἀλευρωμένος.
- Μπάλος** Ἔχει σχέσιν ἢ μὲ τὴν Ρουμ. balos=σιελώδης, σιαλιά-
ρης, ἢ μὲ τὴν Σλ. balozina=κόπρος τῶν ζώων.
- Μπιντούρες** Σχετίζεται ἢ μὲ τὰς Σλ. Bent=αὐλάκι μύλου καὶ Ben-
duska=ἀγριοσαφράνι, ἢ μὲ τὴν Ρουμ. Bente=σίδηρα,
ἀλυσσίδες.
- Πολιάνα** Εἶναι Σλ. Poljana=μικρὰ ὄμαλὴ τοποθεσία.

Βρυσσοῦλα (Πρεβέζης)

(Σελ. 101).

- Βούτσι** Εἶναι ἢ Σλ. Busje=θάμνοι.
- Γκράμπελα** Εἶναι ἢ Σλ. grabalje=δασύλλιον ἀπὸ σφενδάμια (Ζυ-
γία) (grabar=σφενδάμνη). Ὑπάρχει καὶ ἄλλη Σλ. λέξις
grablje=ξυστοί, κηπουρικοὶ κτένες (ἄγρειφνα).
- Ζερέλι** Εἰς τὴν Σλ. Zrielo=διάβασις στενὴ μεταξὺ βουνῶν καὶ
Ziljer=ὁ ἐκμισθωτὴς ἐνὸς ἀγροῦ (τσιφτοῆς Τουρκ.).
- Κροῦκα** Εἰς τὴν Σλ. Kruga, Kruga=1) σφαιρικός, κυκλοτερὴς
(ἴσως τὸ σχῆμα τοῦ λόφου νὰ εἶναι σφαιρικόν) ἢ καὶ
2) λόφος ἀπλῶς.
- Μουτσιάρα** Αἱ Σλ. mozar=ὕγρασία συνεπεία βροχῆς καὶ moza
(πρόφ. mocija)=τόπος ὑγρός, ἐλώδης.
- Ντούσκο** Εἶναι Ἑλλ. Dushk=χαμόκλαδα, δρυὶς χνοώδης.
- Τσιούμα** Εἰς τὰς Βαλκανικὰς γλώσσας ἢ λ. αὕτη ἔχει διαφόρους
σημασίας, ὅχι ὅμως καὶ τὴν «λόφου» ἢ «λοφίσκου». Ciu-
ma (Βουλγ. Σερβ. Ρουμ.)=πανώλης. Steiuma (Βουλγ.)=
ξηρὰ φύλλα, Zima (Βουλγ.)=ὁ χειμὼν καὶ Zouma
(Βουλγ.)=ὁ ὄφις, ἢ πάχνη.

- Χράμπα** Εἰς τὴν Σλ. *hram* καὶ *kramb*=δίχαλη, δίκελλα, σκαπάνη [τὴν λέξιν Δίχαλη τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὰ «Ἑπειρ. Χρον.» ἰδίου ἔτους Σελ. 113=τοπ. βραχ. δμοιάζουσα πρὸς φοῦρκαν (δίχαλην)].
- Βαρκὰ** Μὴ ἀνευρὼν τὴν λ. ταύτην εἰς τὰς Βαλκανικὰς γλώσσας, φρονῶ ὅτι ἔχει σχέσιν μᾶλλον μὲ τὴν *varco* (Ἰταλ.)=πόρος, δίοδος.
- Γλίφκι** Πιθανὸν νὰ ἔχη σχέσιν μὲ τὴν Σλ. *glina*=μήκυσ (μα-νιτάρι).
- Καβόζδα** Εἶναι ἡ Σλ. *gvozda*, a=1) καρφί, 2) παλαιὸν καὶ πυκνὸν δάσος καὶ *gvozden* (Σλ.)=μεταλλεῖον σιδήρου.
- Κοῦκλος** Εἰς τὴν Μολδ. ἡ λ. *coclaur*=λοφίσκος γυμνὸς δένδρων καὶ εἰς τὴν Ρουμ. ἡ λ. *culcus*=φωλεά, κρησφύγετον, καταφύγιον.
- Κουρί** Εἶναι ὄντως ἡ Τουρκ. λ. *qurou* ἢ *quroulak*=λιβάδι ἢ δάσος ἀπαντημένο.
- Κουρπίνια** Εἶναι ἡ Ἄλβ. *Kurpeni*-a=κληματίς, βρυωνία.
- Μπάλκος** Σχετίζεται ἢ μὲ τὴν λ. *Balek*=γελοῖο ὑποκείμενο, ἢ τὰς Ρουμ. *Balbac*=ἔλος καὶ *Balcaz*=κοντόχονδρος.
- Ντιοῦσκος** Εἰς τὴν Σλ. *dušica*=θυμάρι (χόρτον) καὶ εἰς τὴν Ἄλβ. *Dushk*=δρυς χνοώδης (Λατ. *quercus lanuginosa*).
- Ἵορσούδα** Ἡ Σλ. *oshita*=ἔπαλξις, ἔρυμα, στήριγμα. Εἰς τὴν Ρουμ. *urzica*=τσουκνίδα, φυομένη ἴσως ἐκεῖ. Ὡς δὲ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ ἔλλ. κ. Γ. Ἀναγνωστόπουλος (Τόμ. Α΄. «Ἑπειρ. Χρον.») ἐν Ἑπειρῷ εὕρηται πολλαὶ φυτῶν-μοι τοπωνυμίαι.
- Ράδουστα** Εἶναι ἀληθῶς περίεργον διατί εἰς τὸν ξηροπόταμον αὐτὸν ἐδόθη ἡ ὀνομασία Ράδουστα. Εἰς τὴν Σλ. *Radustan*=ἰλαρός, φαιδρός, εὐθυμος.
- Ρόγγια** Ἴδε ἀνωτέρω τὴν λέξιν Παληόρογγο, ῥόγγι.
- Ρουβένια** Εἰς τὴν Ἄλβ. *ruva*, *ruvani*=βότρυς σταφυλῆς. Εἰς τὴν Σλ. *gavan*, *gavnina*, ὁμαλὴ τοποθεσία. Εἰς τὴν Τουρκ. *govan*=ἐκεῖνος πὺν τρέχει, καὶ εἰς τὴν Ρουμ. *reveni*=ἐπιστρέφω, ἐπανακάμπω.
- Ρουκλέσιος** Ἡ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν Ἄλβ. *Rrukulline*=ἀπόκρημος τόπος, ἢ εἶναι λέξις ὀνοματοποιημένη ἀπὸ τὸ «ῥοῦκ-ῥοῦκ» τῶν πετρῶν ὅταν κατεβάξει, ὅπως περίπου καὶ τὸ Γαλλ. *roucouler*.